

ВОЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР ТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Н.М. Ковтун, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Творчість як екзистенційний вияв людського буття поряд з такими феноменами, як свобода, справедливість, гуманізм, має непересічне значення для сталого розвитку суспільства. У творчості виявляється життєстверджуюча енергія вольового прагнення до перетворення матеріальної і духовної дійсності як вияв соціальної активності особистості і суспільства загалом.

Проблема визначення вольових засад творчої діяльності особистості актуалізується в умовах становлення глобалізованого суспільства, коли перед людською цивілізацією постають проблеми планетарного масштабу - проблеми екологічної й економічної безпеки, загрози втрати культурної й національної ідентичності, міжетнічні, міжрелігійні, міжцивілізаційні конфлікти. Більше того, у сучасному суспільстві митець припиняє бути центром розвитку духовної сфери, він витісняється на периферію суспільного буття. Це при тому, що саме вольова націленість особистості на творче вирішення або хоча б послаблення означених проблем є важливим аспектом новітнього соціально-філософського дискурсу.

У контексті визначення поняття "творчості" у більшості випадків увага акцентується на створенні, розробці, реалізації художньо-естетичних задумів, проєктів вирішення практичних і теоретичних проблем. У широкому розумінні творчість постає формою діяльності, а відтак і соціальної активності особистості. Творчість як форма активізації і звільнення життєвої енергії особистості є необхідною умовою виживання людської цивілізації. У сповненому небезпек світі людина, щоб вижити, змушена пізнавати природну необхідність, адаптуючись до неї. Однак, у межах соціальної необхідності людина зіштовхується з ще більшою невизначеністю, адже у природі простежуються більш очевидні зв'язки, порівняно з соціальною системою. Виходячи з цього, рівень актуалізації вольових зусиль у напрямку адаптації суб'єкта до соціуму є значно вищим, ніж у природному середовищі.

Творчість є шляхом не стільки подолання сущого, зокрема соціального, а й способом буття особистості в ньому. Навіть за умови,

коли діяльність митця, на перший погляд, виглядає безуспішною, непотрібною, активність творця є буттям особистості. Творчість якнайповніше виявляється там, де людина свідомо або несвідомо не враховує необхідності у певній сфері дійсності. Часто це відбувається на межі різних наук, де науковець незакомплексований, у доброму розумінні "необізнаний" зі знанням, яке претендує на роль "абсолютної" істини. Означена "революційність" діяльності творця завбачує його протистояння зі світом, позиціонування від нього.

В таких умовах відбувається актуалізація вольових якостей особистості, адже в соціальній сфері людина, зазвичай, виявляє конформізм, боячись порушити достатньо нетривку соціальну гармонію. При цьому сміливість, рішучість, відчайдушність як втілення вольових якостей дозволяє творцеві досягати вершин у мистецтві. Утім, тверда воля набувається дуже повільно, шляхом тривалого навчання і наслідування. У процесі актуалізації творчої активності особистості відбувається виявлення таких вольових якостей, як старанність, ретельність, твердість характеру, акуратність, котрі спонукають творця невпинно слідувати обраним шляхом до високої мети, оминаючи й переживаючи нещастя.

Творчий синтез залежить від активізації або нівеляції рівня волі особистості. У період активізації волі творча особистість здатна не тільки достатньо легко і чітко приймати оптимальні рішення, а й обирати шляхи досягнення бажаного. Під час активізації волі в особистості виявляються бажання і прагнення, все стає цікавим і легким не лише для пізнання, а й для перетворення. Натомість у період вольової апатії у людини зникає бажання щось робити, навіть тоді, коли прагматичний розсудок наказує здійснювати певну дію. Стан пригніченості, розгубленості позначений бідністю не лише вольових, а й творчих проявів. Безпосередньо від волі митця залежить, чи відбудеться ідеальний образ у матеріальній формі, чи ні. При цьому реалізація вказаної волі часто набуває характеру одержимості, коли митець, перебуваючи у стані загострення усіх відчуттів, у стислі терміни завершує шедевр. На противагу цьому відомі й приклади "відсутності музи" у творців, коли жодні зусилля не можуть примусити їх творити.

Вольовий імпульс у творчості сприяє тому, що нове, інноваційне, здатне витримати природні й штучні перешкоди. Немає таких перешкод, котрі могли б завадити справжньому творінню зайняти своє місце у соціокультурному просторі й часі. У процесі цього важливу роль відіграє дотримання критерію цільовідповідності, адже саме соціальне оточення визначає, що з новоствореного потрібне і своєчасне,

а що ні. У суспільному розвитку не тільки все нове порівнюється з традиційним, а й сама соціокультурна традиція з усіма її зразками пройшла перевірку часом і до того ж успішну.

У цілому, здатність до творчості є фундаментальною характеристикою соціальної активності особистості, яка є відображенням предметно-практичної, духовно-практичної та духовно-теоретичної сфери дійсності. Вольовий характер творчості виявляється якнайповніше у перетворюючій активності суб'єкта в суспільстві. Соціальна активність спрямована головним чином на пристосування й адаптацію до природного і соціального середовища. Націленість творця на перетворення світу базується на вірі у здатність його змінити. Справжній творець йде неторованими шляхами, розвінчуючи авторитети і довіряючи лише своїй інтуїції. При цьому серед сотень невдалих спроб митець рано чи пізно створює щось якісно нове. А відтак, його попередні, на перший погляд цілком ірраціональні дії, реалізуються у цілком раціональному і фундаментальному результаті. Хоча перетворююча інноваційна діяльність іноді й загрожує існуванню соціуму, вона є чи не єдиним способом його виживання. Без неї суспільство приречене на стагнацію і перманентне повторення зразків соціокультурного досвіду.

Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 23-25 січня 2014 р. - Суми: Сумський державний університет, 2014. - Ч.1. – С. 118-120.